

Մանկուկներ Եփեսոսի մէջ
նկատ 300 նիւսիսէ կիսա-
բնակարաններ, որոնք ան-
հոգի և անօգնական 2 լի-
ւոր օրուորներ կ'ընդ-
նեն իրենց ծնողներէն և
անհոգի 300 նիւսիսէ
վերջերէն, վե քսած քա-
ղաք տա իշխանէ օրապա-
օր իր անհոգի մէջիւստէ տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-

Մանկուկներ Եփեսոս

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ԲՕԼԻԹԻԳԼՅԷ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

Իրանական պէտքեր ստիճակ-
ներէն անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-

ՏԱԽԻԼ ԻՅԷ

Պաշտօնական պիւր հափթա ելվել
Սուլթան Մէհմեդի տալիս պիւր
խանութէն կ'ընդունէ, պաղը ելնա սիր-
գաթնա միւթեմարը օրան սարգիւն
պիւրի, պուրէրէն զապրիս թարա-
ֆընտան ախլ ու կ'ընդունէ օրուորադ,
թէվըրէ Խալիլի տիր:

— Բազար իրթնի կ'ընդունէ Սընապուտ
քէօլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն-
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Կէն ճաւառ իրթնի կ'ընդունէ
Խալիլիստէ Խալիլի Սուլթան մեղքէ-
ղին իւր նեֆէր զապրիս իւրիս,
տէօրէ նեֆէր շիւսիսէ ելնապըն,
մեղքիւր մահալէստէ պիւր խանութն
պաղըրէն իւրիս կ'ընդունէ օրուորադ,
թէվըրէ Խալիլի տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

մեղքէ օրուորադ Մանսուր զաղըրէ-
սընտա օգնական տիր:

— Մեհմեդի տալիս պիւր խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

(Գուրիս ՄՈՐԻԱՆ)

— Կէն ճաւառ իրթնի կ'ընդունէ
Խալիլիստէ Խալիլի Սուլթան մեղքէ-
ղին իւր նեֆէր զապրիս իւրիս,
տէօրէ նեֆէր շիւսիսէ ելնապըն,
մեղքիւր մահալէստէ պիւր խանութն
պաղըրէն իւրիս կ'ընդունէ օրուորադ,
թէվըրէ Խալիլի տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

տալիս սուլթան կաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

Կապրիստէ պիւր պաղըրէ խանութն

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

չու սոն կ'ընդունէ Եփեսոսի պաղը-
րէն անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-
եւս անհոգի և անօգնական տիր-
նա ստիճակներէն ար-

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

— Խալիլիստէ պիւր պաղըրէ խանութն
ան զապրիս հափթա զուհուրիս, եւ-
լընըր մեղքիւր խանէ միւթեմարէ օ-
լարադ, պաշտօնըրէ տիր:

(Լ. Գ. Գ. Գ.)

—Տէրքեար օլան տիրանէթ ու լի-
եազաթլարընա մէպնի քէմաքեան մա-
գամը ճէլիլի սատարէթուգմա եալէ-
րի հարալըղընտա խաթիխտամ պույ-
րուլմագ իւզրէ, մագամը մէզըիւր
եալէրի հարալ գայմագամը իզգէթլու
Մէհէմմէտ պէյ իւհտէսինէ միրալայ-
լըզ վէ եալէրի հարալ պինպալը իզ-
գէթլու Ակեաճ պէյ իւհտէսինէ գայ-
մագամըգ իւլէթպէսի թէվիճի խու-
սուտուն պիլ խաթիզան իրատէյի սէ-
նիէյի հաղըթի Փատիշահի շէրէթ-
թաալիզ պույրուլմուշ աուր :

—Տէրխաաաթէթ Բուսիա սէֆիրի մէ-
նէրալ ինեաթիէֆ հաղըթէթլու էվլէ-
լիսի կիւն Սատրաղամ հաղըթէթլու վէ
նարիճիէնէ նաղըրը տէվլէթլու Բաշիա
փաշա հաղըթէթլու իլէ մալագաթ իթ-
միշ տիր :

—Պաղը խուսուտուն թահգիզ ու
թէագիզի իլին դապիթիէն նաղըրը
տէվլէթլու Ապտի փաշա հաղըթէթլու
պիր գաշ իլինէ դատար ավտէթ իթ-
մէք իւզրէ էվլէլըի կիւն Իզմիտ ճա-
նիպինէ աղիմէթ իլլէմիշ տիր :

—Իրան շահը հաղըթէթլուին էմիլի-
սի օլան Խօթէյ Միրզա համաաան շէհ-
րինտէ իզամէթ իթմէթտէ օլտուղու
վէ եթմիշ եաղընտա պուլունտուղու
հալտէ պուլ քէրէ վէֆաթ իթմիշ տիր :

—Արաաթուտ քէօլիւնտէ վազու
պուլան հարիզտէ միւհիթէք օլտու-
ղունու եաղըրըգմըզ պալըգըք խանէ-
սի օլմանըպ, իլլա Մ. Ետիլար նամըն-
տա պիր զաթլըն խանէսի օլտուղու վէ
խանէթի մէզըիւր 900 Ինկիլիզ լիբա-
սընտ Եմբէրիալ նամ սիկուրթա գում-
քանեաթընա, վէ էշեսը 500 Ինկիլիզ
լիբասընա Բուսիալ նամ սիկուրթա
գումքանեաթընա թէլէմին իթտիրիլի
օլուպ, հարիզի մէզըիւրտէ տէրու-
նիտէ պուլունտէ էշես տաթի քես-
միլէն միւհիթէք օլմուշ խուսի մու-
սիսարէն օլընտ թահգըղաթտան
անլալըլըշ տիր :

—Կէշէն կիճէ Պէյօղլունտա Տօլալ
տէրէսինտէ պիր գաշվէ խանէթ պաղը
խըրաղըլար կիրէրէք, խալլի էշես վէ
աղէ սիւրգաթ իթմիշ օլտուգալը ի-
շխաթիշ տիր :

—Լա թիւրքի դաղէթտը, մահը
հալլին ալաֆրանկա օն թարիխիլէ Եր-
ղըրուստան ալըրըլ մալ իւսմիթ կէօ-
րէ, շէհրի մէզըիւրտէ հիշ պիր Ան-
թիհաաաթիթ գաղըլ օլմանըլ թէք-
միլ Երմէնի Գաթ օլլէք Եհալ խիինի հա-
աաթիթ սէրիլգաթուտուն իթաաթ
իթմիշ օլտուգալըրը, վէ լալին սէր-
րիաղ օլտու միւսմիլէյ հալէա Գա-
ղօլիք քիլիսիսինէ, վէ աթիգ մու-
րաթիսաթանէնէ սահիպ օլմանա ճէ-
աաթիթ խաթիէիպ, պիր օտա տէրու-
նիտէ իճրայի աւիլն խաթիլիլին պէ-
եան իլէ, միւսմիլէյին կէրէք քիլի-
սէնէ վէ կէրէք մուրաթիսաթանէնէ
սահիպ օլմանը իլլին հիւքիւմիթի սէ-
նիլլին նաղըրը տըզ գաթլընը աալլէթ
իլլէմիշ տիր :

(Բաթա վէ թէլիլաթի նէգաթիթ իթարա-
ֆընտան վաթիտ օլան իլան տըր)

Ղաղէթա վէ մէքիթուպ կէտնաթէն-
լէլտէն պաղըլարը, ղաղէթա վէ մէք-
թուպարըն իւհտէթլուին լէշինէն
թէլէտիէ իթտիրիտէն սօնրա, պուլ-
լարը լօսթաթանէ մէքըլինէ պըրադ-
մագալ քիթաթէթ իթմէթտէ, վէ իւհ-
րէթլին քեաթի օլմանըղընտ տալըր
բօսթաթանէ մէմուրու թարաթընտան

իտիլէճէք օլան պաղը իթաաթաթա պէք-
լէմէքսիլլին տէրհալ կիթմէթտէ օլ-
տուգալըրընտան, պուլունտէ իլլին էքթըր
տէֆա Բօսթաթանէնի աթիլի, մէքի
իւլիճրա օլան նիզամիթ իզթիզաթըն-
ճա, պու կիպի մէքթուպ վէ եաղա-
գէթալարըն իւհտէթլուին թէմալա-
մագ իւզրէ, պուլարը վաղթիտու-
կէտնաթէլէմէթտէ վէ եաթիտ կէտնաթ-
լէն մէհհուլ պիր քիմնէ իւէ գապուլ
իլլէմէթտէ տիր : Պինաէն ալլէյհ
Բօսթա վէ թէլիլաթի նէգաթիթի, ղա-
գէթա վէ մէքթուպ իւհտէթլուին
թարիթալարա ղաթէթ մուվաթիքը սու-
րէթտէ թէլէտիէն իտիլլէտիլ, վէ իւհ-
րէթլուին նիզամիտա օլտուղունա թէ-
էմին օլմագաղըն բօսթաթանէնի թէք-
թիմէթլուին, մէքթուպ վէ ղաղէթա
կէտնաթէլէմէթ պիթիլիլ : Պալէտէ
պէեան օլունտան ահքեամ ուսուլէ
մուվաթիքը սուրէթտէ թէպիլ իտիլ-
միշ օլմանա ղաղէթա վէ մէքթուպ-
լար հաղըրընտ վաթի օլաճագ շի-
քեաթէթլու թահլէթ իթիլալարա ալըն-
մանաճագ տըր :

(Տէրխաաաթէթ Թրաաիլայ շիքէթի թարա-
ֆընտան վաթիտ օլան իլան տըր)

Փետրվար 7/19 թարիխիլէ աղտ օ-
լունտան Մէհլիսի ուսմիթ թարաֆըն-
տան գապուլ իտիլլէն դարար մուճի-
պինէ, 7 վէ 8 նիւմբըրու գուրօնյա-
րա սաղ աղճէ 13 էր ղըրու թէլէտիէ
իտիլլէճէկի Տէրխաաաթէթ Թրաաիլայ
շիքէթի հիաթաաթընա իլան օլու-
նուր :

Պրաբըրար, մահը հալլին 24 իւնէ
թէսաաթիթ իտէն լէնճէմիլի հիւ-
նիւնտէն իթիլալարէն հէր կիւն ալա-
ֆըրանկա սաաթ պիրտէն իւլէ գա-
աար Իտարէլանէնէ հիաթաաթընա
թէպիլ իտիլլէճէք, վէ իլլէճէք րուսի
փետրվարըն պիրիլէ թէսաաթիթ իտէն
չարէմիլի կիւնիւնտէն իթիլալարէն
գուրօնյարըն պէտէլի իթա գըլընա-
ճագ տըր :

Տէրխաաաթէթ 21 փետրվար 1876

ՍՕՆ ՀԱՎԱՏԻՍԷՐ

ԻՍԹԱՆԱ

Մարտի, 22 փետրվար

Գըրալ հաղըթէթի, տաթըրին ղօման-
տաթըն սիլգաթի տէրի հաթ իթմէք իւզրէ
Մէն-Մապաթիլինէ վաղըլ օլտու : Գըրալ օր-
տուսու քէպիլ ֆիւթ ուհաթ իլլէտիլի հաղըթ
Տօրիկարաթը ֆըրանտա հուսուտունա գա-
աար ղօլլալընը տըր : Իլպու մուհաթիլ
գալթիթ իլլին սօնու օլաճագ տէյի մէմուլ
օլունուր :

Մարտի, 22 փետրվար

Գըրալ Ալթօն տիւն թօլաղա տուլուլ
իլլէտի : Գալլիլիլ Վիլլապըթաա թէլ-
ճէմիլ իթմէթլու տիր :

ԱՆԻՍՏԻԹԱՆ-ՄԱՃԱՐԻՍԹԱՆ

Վիլնյա, 22 փետրվար

Պօլսա տուրիլուն, իլլէր մահուտ տուր
Եճնէյի պըրաալըրընտան ալընտ խաթիլ-
լէ իւզրէնի սօնուհուլար իլ իթմէթէ շօղ-
լուգ ճէսաթիթ իտմէթթըր :

Մօնիլնէթ Լըթօլլէքի Բօմաեա կիթ-
մէք իւզրէ շէհրիլիլ վիթուտ իլլէտի :

ՄԵՐՈՐ

Գահիլէ, 21 փետրվար

Մրաթըր Սիճիան Գալ լօտորաա միւ-
թ իլլէճէհիլ հարէթի իլլէտի :

ՖԻՆԱՆՍԱ

Բաթի, 22 փետրվար

Եճնէյի պիր հէյէթի վիլլալ թէլլէթի
ղալթալ միսի Տիւթթի մէմուր օլաճագ տըր

Եճնէյի հէյէթի վիլլալ թէլլէթի
ղալթալ միսի Տիւթթի մէմուր օլաճագ տըր

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԿՐԾՆ ԵՒ ԱՆՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻԻՆ

Արօնամուլ իւնը խորտակել և
անսահմանութիւնը պաշտել :
Վ. ԻԻՊ

Կրօնն՝ առանց բացառութեան՝ ընդ-
հանրութեան վրայ ծանրացած տիրող
գորութիւն մ'է անխուսելի, անթիւ
կերպաւորութիւններով : Այս գորու-
թեան չը հնազանդիլ բացարձակապէս
անկարելի է . վասն զի սա՝ կամ կրօ-
նը՝ խիղճէն անբաժանելի է, ինչպէս
սպիտակութիւնը ձիւնէն, կամ գոյնն
առարկայէն . և որ գլխաւորապէս եր-
կու արմատ ունի, այս է, բնածին, և
սովորական կամ տեսական : Ո՛վ որ
անբան չէ, և ունի հոգի և խիղճ, մի-
անգամայն ունի նաև կրօն : Ըստ այս,
ո՛վ որ կ'ըսէ թէ Անկրօն մ'է, սուտ է-
վասն զի «բան» մը կը կրէ իր խիղճին
մէջ . դարձեալ, ո՛վ որ կ'ըսէ թէ Ան-
հաւատ մ'է, սուտ է, քանզի առանց
հաւատալու՝ մարդ ըլլալէ պիտի դադ-
րէր նա . և վերջապէս ո՛վ որ կ'ըսէ թէ
Անաստուած մ'է, սուտ է, ըստ որում
աստուածութիւնն ուրանալով՝ անմիջա-
պէս իր էութիւնը ուրացած պիտի ըլ-
լար նա, ինչպէս որ աւելի վարը պիտի
մեկնուի : Բաւերու այս կերպ գոր-
ծածութիւնը սխալ գրութիւն մ'է, և
կրնայ գմարդ մեծամեծ վտանգի են-
թարկել՝ բաւը ճիշդ իր գաղափարին
համեմատ և համապատասխան ի կիր
չ'ածելուն համար : Կրնար ըսուիլ «ես
քու կրօնդ չեմ կրեր, քու հաւատա-
ցածիդ չեմ հաւատար, գաղափար
քու ճանչցածիդ նման չեմ ճանչնար»
բայց սխալ է ըսել «ես անկրօն, անհա-
ւատ, անաստուած եմ» քանի որ այս
ասութիւնով միանգամայն ուրացած
պիտի ըլլար իր մարդ կամ բանական
էակ մ'ըլլալը :

Ինչպէս ըսինք, բնածին, և տեսա-
կան :

Կրօն մը բնածին է՝ որ ըստ ինքեան
գոյ է, և սովորութիւն եղած տեսա-
կանը միջամտութիւն չունի . տեսական
է՝ երբ ուղղակի իր երկրին կամ աղ-
ղին կրօնական անուն իշխանութեանէն
բղիւսալ կ'երթայ խիղճին մէջ տրմա-
տանալ մարդուն անկատար հասակին
մէջ, կրնամք խորհելու նիւթ ընել թէ
այս բնածին, և տեսական ըսուած կր-
օններն ի՞նչ մեծաւորութիւն, կամ
ի՞նչ հեռաւորութիւն ունին իրարմէ, և
կամ, հաշտ, թէ անհաշտ են արդեօք
իրարու հետ : Ըստ այս մեր համոզումն
է թէ, մերձաւոր կամ հաշտ են՝ երբ
մին զմիւր չ'արդիւր հոգիին պիտա-
նի սնունդ տալու, և՛ հեռաւոր կամ
անհաշտ են՝ երբ ասոր հակառակն է,
և աստուածային չէ . ուստի քանի որ
տակաւին խօսելու ու գործելու աղա-
տութեան սահմանը անձուկ է՝ հարկ
է մարդ (որ բանին լոյսն ունի) ինքին
խորհի, և արդարութիւնը կամ ճշդ-
մարտութիւնը որոնէ : Մեք չեմք կըր-
նար չը հաւատար որ, ինչպէս ժամա-
նակ առ ժամանակ, նոյնպէս ապագա-
յին այս ծանրաշիւտ խնդիրն յուզ-
ուելով ճշմարտութիւնը հերարձակ ե-
րեան չը գայ . մինչդեռ՝ ինչպէս շա-
տեր, մեք ևս համոզուած եմք երեւե-
լի իմաստասէր մը հետ որ, երթալով

գործը գաղափարին կը յաջորդէ . և
քանի որ մարդկային գիտական և կըր-
թական յառաջդիմութիւնը՝ գաղա-
փարի աճումով՝ կը ծաւալի, տեսա-
կանն իրողութեան, և վերացական
թուածը գործողութեան պիտի յեղա-
շըրջին . մանաւանդ յանդիման կը
տեսնեմք թէ, ինչ որ երբեմն խորհե-
լու անգամ կը վարանէր մարդ, այժմ
կը խօսի, և ինչ որ երբեմն խօսելու
կ'երկնէր, այժմ գործել կը պահանջէ
հոն՝ ուր ֆիւսին երեւակայական ըլա-
ւը ճանչցած է :

Այն ինչ իմացական զարգացումն ու
փորձառութիւնը քայլ առ քայլ ծա-
ւալելով՝ ի կատարութիւն իւն մերձիկ կը
միտի, ընկերութեան անհրաժեշտ շա-
հերու վերաբերող խնդիրներ լուծու-
կը գտնեն . և աշխարհի մէջ ընկերա-
կանութեան վերաբերող ամեն խնդիր
կամ գործառնութիւն, կերպով մը կը-
րօնին հետ անմիջական յարաբերու-
թիւն մ'ունենալուն, մեծ և կորովի
հանճարներ մարդուն առ Աստուած
ունեցած առնչութիւններն իմացունե-
լու համար, ամեն խնդիր և անոր
վերաբերող շահերու մասին պարզ ու-
ղիղ, և ճշմարիտ ուղիներ հարկելու
կ'աշխատին, յառաջստ ճանչցունե-
լով մարդուն թէ, ի՞նչ են մարդ, կը-
րօն, խիղճ, աստուածութիւն, և ա-
սոնց փոխադարձ անմիջական յարա-
բերութիւնները . ըստ որում ճշմայիտ
կրօնը, այսինքն խիղճին անհրաժեշտ
սնունդը, երբ զուտ, պայծառ, և մա-
քուր ըլլալու տեղ, անհիգեղ սովոր-
ութիւններու հետ խառնուրդ մ'ըլ-
լայ, չ'արդիւնաւորեր զանի, այլ գուցէ
կերպով մ'ալ կ'անասնացունէ, և չը
թողուր որ հոգին կամ միտքը տիեզե-
րական համագոյութեան կամ անաս-
մանութեան վրայ ուր ճշմարտութիւնն
ու արդարութիւնը, բարին և ընտիրը՝
տարածուած են՝ գաղափար մը կաղմէ,
մտախոհութեան սովորելով :

«Կրօնամուլ իւնը խորտակել և ան-
սահմանութիւնը պաշտել» . ինչու պաշ-
տել անսահմանութիւնը . . . վասն զի
որդանն է Աստուածութեան, իմաս-
տութեան, արդարութեան, գիտու-
թեան, լոյսի, և հրաշալեաց, վասն զի
անկէ դուրս ոչ ինչ կայ : Եւ ինչպէս
պաշտել անսահմանութիւնը . . . անոր
վրայ մտախոհելով, մտախոհելով՝ և
իմանալով որ այս զարմանալի գոյու-
թիւնը ըստ ինքեան՝ խորհրդաւոր,
մշակունի, և անմեկնելի մեքենալու-
նութիւն մ'է, որոյ ամենամանր և ան-
ղնին փոշիէն մինչև անչափելի հա-
մասնազուլ իւններն ու արեւին ամե-
նամեծ գունտը անվրիպելի իշխանու-
նութեան մը տակ հզատաւան են, և
որոյ կուտ ինքիւնը կամ Օրիէն Աստ-
ուածային . ո՛վ որ ամենամանր դէպ-
քերու մասին, և անշմարելի իրերու
իսկ նկատմամբ մտախոհութեան վիճը
սուղած է՝ գիտէ դիւրով հաւատալ
Օրիական այս պաշտելի իշխանու-
թեան : Անսահմանութեան և համա-
գոյութեան վրայ հիացող հոգի մը երբ
գիտէ ամենամեծ, և խորհրդալի հը-
րաշալիք մը դիտել փոշինման հուն-
տէն ելած մեծ բոյսը, կոկորնէն ելած
հիանալի գոյնը, տերեւիկէն բուրած
քաղցրաբոյր խուկը՝ գիտէ՝ նաև ու-
ռանց կրօնաւորի Զատուածութեան
հաւատալ, ինչպէս պաշտել անսահ-
մանութիւնը . . . — Երբ հոգի մը թռչ-
նիկին ճիւղ մը թեքելը, մեղուին տե-
րեւի մը շարժելը, միջինին փոշի մը
քաշըրտելը անսահմանութեան մէջ մի

ՕՐԻՆՆԵՐՆ և անհրաժեշտ հարկաւորութիւններն ըլլալը գիտնալով՝ Աստուածութեան օրէնքն վերահասու կըլլայ, ահաւասիկ առանց կղերի կամ հայրապետի միջնորդութեան զլստուած կը բարձրացունէ։ Այո՛, պաշտելի է անսահմանութիւնը, վասն զի ամեն ինչէ աւելի խորհրդաւոր է, և ամեն ինչի ամբողջացումն է, ամեն ինչ նորա ծոցը «անհրաժեշտ» կարգաւորութիւն մ'է։ Անսահմանութիւնը պաշտած կըլլայ ոք՝ երբ անոր վրայ մտախնայելով կը դիտէ թէ, երբեմն զեռուն մը վիշապ մ'է հոն՝ ուր գազանը միջին մ'անգամ չէ։ Դուրսէ մը հիդրա մ'է հոն՝ ուր մարդ հազիւ թէ միջատ մ'է։ Հինիկ մը ժայռ մ'է հոն՝ ուր հազարաւոր մարդիկ որդեր հազիւ են... Ըստ որում, ահաւաստուն ծովի մը մէջ, ուր մինչ մեծամեծ նաւեր կը բեկանին, ուր նաւաբեկն յուսահատ և մոլորազին դէպի կորուստ կը սուզի, կը մեռնի, հոն նոյն տեղ նոյն կէտին աննաւփոքրիկ ձուկ մը, ասորէ մը աշխարհով և անխուփ սնունդ կ'առնէ, կը շնչէ, կը խաղայ այն ջուրին հետ, և կը զբօսնու։ Մի՞թէ պաշտելի անսահմանութեան այս խորհուրդներուն վրայ այնչող հոգին՝ Աստուածութեան օրէնն ու Արդարութեան կրօնը ճանչնալ ու պաշտելու համար հարկաւորութիւն կը զգայ մարտիրոսի, պատկերի միջամտութեան... ճշմարիտ, վայրիկ մ'այս գործնալի անսահմանութեան ներդաշնակ հակադրութեան վրայ եղած մտածումը՝ որ զհոգին շատ իջողութեանց մէջ կը լուսաւորէ՝ ահողջ զերկեցեցական գերիշխանութիւնը կը կանխէ առ Աստուածութիւն և առ ամենագիտութիւն նորա անճշտելի։

Բարձր լեռը կը պայծի, աշխարհ կը սասանի, քաղաքներ կը կործանին, անթիւ մարդիկ կը հեծեն, կը մեռնին, գազաններ կը սոսկան, կը մռնչեն հոն՝ ուր մինչդեռ միջատ մը, միջին մը պատառ մը դիտել կը քարշեն, թերեւ հանդարտ, և անխուփ... Մի՞թէ ընդ այս խորհող, և Մեծ-Օրէնքին վրայ հիացող հոգին՝ իր մօրը՝ անսահմանութեան կամ աստուածութեան հետ չ'ը հաղորդակցիր, և հաստատ համոզուամով չ'ը պաշտեր զանի։ Ինչպէս պարտ է պաշտել մտախնայելով, և իմանալով թէ, նա՛ այնպիսի անմեկնելի կարգաւորութիւն մ'է, ուր նիւթական ոգեւորականութիւնը իր անշնչելի կերպաւորութեան, և կենդանական ոգեւորականութիւնը, ընդհանրապէս, խղճմիջանկի անսահմանելի քառնին մէջ՝ անբացատրելի օրէն մ'է, կարգ մ'է։ Գիտակցական այս արժանի իմացողութիւնով, երբ հարկ է զԱստուած ճանչնալ, և զանի փառաւորել՝ երբէք հարկ չ'ը գոյութիւնը այս ու այն մարդերու... Արշալոյսն անբաւ ովկիանին կը հրամայէ, շագիկ կաթիլներ ծովերը կը սաստեն, անսահման տարածութեան վերեւ ամպի բիծ մը կարծիս հազարաւոր հոգիներու վրայ կ'իջնէ, կը սասանէ զանոնք... Կեսնք մը՝ վայտի կտորէ մը կախաւէ, այլ ուր, մինչ, ամբողջ անտառներ չեն կտրող շունչ մ'անգամ ազատել։ Մի՞թէ, այս անմեկնելի հակադրութեան վրայ զմայլող հոգին, իր ազդեցիկն, այսինքն, անսահմանութեան իշխանը ճանչցողը Աստուածութեան յարելու և զանի խնայ լուսաւոր և պայծառ տեսնելու համար ոգիներ յօրինող, և տգիտութեան զհեռու մարդերու «միջնորդութեան» կը կարծախ՝ երբէք։ Ամեն ինչ ամենակա-

րող, և ամեն բան՝ ամենատարէ. ամեն ինչ իշխող, և ամեն բան գերէ, ոչինչ կայ անսահմանութեան մէջ ինչէ մ'անխոյս, իրէ մը բացարձակ. ոչ ինչ կայ նաև, և ոչ ինչի միջահաստ անտառ. անսահմանութիւնն ինքնին Ա-ՋԱՏՈՒԹԻՒՆ է, իսկ ազատութիւնը՝ անսահման գերութիւն։ Երբ հոգին այս անբաւութեան մէջ յորուելով զգայ և իմանայ թէ անսահմանութիւնը կատարեալ ըլլալու համար ճանձ մը աշխարհի կ'իջնէ, աշխարհ, թերեւ մեր ջիւնի մը գերին է, գեռուն մը համագոյութեան վրայ կը թագաւորէ, սողունի մը սողիւնը՝ տիեզերին մէկ օրէնը, և համագոյութեան հաւասարակշռութիւնն է, թէ անբաւ անսահմանութեան ՕՐԻՆՆԵՐ կատարեալ ըլլալու համար կարծախնայութիւն երեւիկի մը թըռուկին, մեղուի մը ըզզուկին, և որդի մը վխտումին կը կարօտի, թէ տիեզերին իր ամբողջութիւնն ունենալու համար ճնճողիկ մը ճռուողութիւն պէտք ունի... միթէ զԱստուածութիւնը պաշտելու, Անոր սուրբ օրէնը յարգելու Անոր հետ հաղորդակցելու համար... որդերուն կը կարօտի՝ երբէք, ոչ ոչ բնաւ աւելի մեծ. միջնորդ կրնայ ըլլալ հոգիին և ինչդին, Աստուածութեան քով՝ քան այն խորհուրդները՝ զորոն անսահմանութիւնը կը սորվցունէ մեզի։»

Ճշմարիտ, ամեն բան հակադրութիւն, և ամեն ինչ համադրութիւն մ'է անսահման գոյութեան մէջ. շինգէն սիւնով մինչ արեգ ակնային դրութիւնը, աւազի հատէն մինչ ահագին համաստեղութիւնները անճշտելի կը շին և հաւասարութիւն մ'ունին իրարու հետ։ Արեւ գոյութեան ամենէ մեծ տարրը, նիւն և նուրբ խոտի մը համար կը ծագի, բոյսի մը շիւղին համար կը ցոլայ, հաստեղութիւնները անշուն փոշիի մը էութեամբ գոյ են, «թերեւ» փոշին կ'իջնէ համադրամայն կը հնազանդի անոնց, և արեւ գերէ և բոյսի մը տերին, խոտի մը շիւղին... միթէ այս խորհրդաւոր գաղտնիք՝ որը անսահմանութիւնը պաշտել կը սովորեցունեն՝ աւելի հզօր միջոցներ չ'ուն մարդուն՝ զաստուած իր ինքնութիւնով պաշտելու ու բարձրացունել տալու, քան անհեղեղ սովորութիւններ՝ որք կը բերենու հաճոյքէն միայն ծնած են... Ահաբեւ և անվերջ տարածութեան մէջ, հորիզոնին վերելք, հաստատութեան հիարուեստ գմբէթին տակ, ամբողջ արեւին հանրածաւալ ճառագայթները կտրելով, անոր անսահման իշխանութիւնը կ'ընդհատէ։ Կաթիլ մ'անձրեւ հաղորաւոր մարդերու մտածում կրտայ, մինչդեռ աշխարհաւեր երկրաբարձ մը՝ անկարող է թերեւ միջինի մը ուշք գրաւել, և ճանձի մը զուարթօրէն թըրթուր խափանել։ Ստուեր մը, մէգ մը, ջուրի կաթիլ մը, ժանգի բիծ մը, կրնան ահագնատեսիլ պատերազմ մ'ընդհատել, բիրաւուր կ'ԱՆՔԻՆԻ աղատել, մինչդեռ հազարաւոր մարտիրոսներու և բիրաւուր հայրապետներու անունները չեն կրնար չունչանալ զամբիւրիկի հարկին... (ՏԼ վամի)

ԱՋԱՏՈՒ ՎԱՐԱՋԱՍՏԱՆԻՐ

Ահա, Հայ ժողովուրդը ձեզի կըսպասէ։ Այս ժողովուրդը ձեր բնիկութեան պէս հաւատարման գործութիւններու շատունց պէտք ունի։ Գուր պարսպանքի զօրութեանց մի կեղծման կը կայմէք։

Գուր պարսպանք ձեր ծոցը ունի։ Եթէ պիտի աղատ խորհուրդներ (լիպոք բանտէօր) որոնց սկզբունքն է Գուր լոյսը տարածել տգիտութեան դէմ, այսինքն հոգին բարձրացնել իր ինկած գիրքէն, սիրտը կըլծել ի սէր մարդկութեան և հասցունել արժանաւոր զաւակներ այս խեղճ ժողովուրդին որ ինչպէս բախ, այսօր զգալի պէտք ունի։ Ձեր դրօշակին արժանի զինակիրներէք դուք, այդ դրօշին վրայ լոյս և եղբայրութիւն գրուած է։ Ինչ ջանակալի քան կայ, այդ երկու բառերէն աւելի, ինչ հրաշալի զօրութիւն կայ այսօր, քան այդ երկու փրկարար բառերը։ Միութիւնը՝ զօրութիւն է, այլ եղբայրութիւնը՝ փրկութիւն է։ Խաղաղութիւնը՝ երանութիւն է, այլ լոյսը՝ անմահութիւն։ Լոյսէ անդին, արդի ժողովուրդները, ազգերը, հասարակութիւնները թէ և լինին նորա անկեայ կամ կայուն, ակար թէ զօրաւոր, նշգէհ կամ երջանիկ, ո՛ր պատիւ ալ կ'ոյնին, պիտի խորուրդի ծագումն ու պիտի տուժնու Այնիւ Վարազդատեանը։

Գուր մեծ և վսեմ մի գործ կը կատարէք, հաւաքելով միտեղ և կարգաւոր սովորեցնելով։ ՎԱՐԱՋԱՍՏԱՆՈՒՆՆԵՐ՝ կրնալ փառել էք կրէն Վերթոր-Հիւսն։ Գուր կրնալ կը վառէք ուրեմն ընդ միշտ, սաղ միտքերը աւաքցնելու համար, բեկեայ սիրտերը դարմանելու համար, յուսահատ ոգիները բարձրացնելու համար, վերջապէս դուք ձեր կորովի և անխնայ բազուկներով վեր կը վերցնէք այն ինկած մարդերը, որոնք գիշեր, ցերեկ անգիւրնին կը փնտռէին անիծելով շարունակ թէ՛ Աստուած՝ զիւրեք բաժնած է ճշմարիտ մարդիկներէն և իրենց ալ այսպէս տրդէտ և զերի ըլլալու դատաւար տած...։

Այս խիւր ու սուկալի գաղափարը ստանց մէջէն ջնջելու կաշխատէք, ձեր անձը կը նսկէք։ Օրհնեալ լինիք, այդ ձեզի փառք մ'է, թէ պէտք այս փառքը անշուն և փոքր մի բան երեւ շատեալ քով... Մենք մեր յայտ ալ բարբալ լին լքած ենք, կարգ մը այն վանքերու և հասարակ տուներու վրայ, չեն, որոնցմէ շատեր այսօր թէ և նիւթական կերպով բաւական զօրացած են, այլ ինչ օգուտ որ շատ քիչերը մեր նահատակ ժողովուրդին բարոյապէս օգնելու գրութեան մէջ կը գտնուին...։

Իսկ շատերը ինչ վիճակի մէջ կը գտնենք...։ Բացատրելու հարկ չ'ը կայ, և մենք չենք կրնար առանց բանակարութիւնը ուրանալու, այն ապուշներու կարգը գատուել որոնք վանքերու վրայ ծիծաղելի և իրր թէ քեզմէլ նախապաշարութեամբ պատաստած՝ սնկէ կը սպտեն լոյս թէ կեսնք, երանութիւն և թէ վրդովութիւն։ Առանձնութեան քաղաքը երբէք օգտակար չ'ը կրնար համարուիլ բնիկականութեան։ Վանք բոլը հիմայ՝ Անտոն Անարատական բնիկ է։ Մեր ժողովուրդը Անտոն Անարատականներու պէտք չունի ալ, անանկ անդամատուած, կարկառու, շինծու ձեւավորութիւններու պէտք չունի...։ Հերիք, որչափ որ քննադատեալ։ Այլ մեր ժողովուրդին պէտք են բնիկութիւններ, որ լոյսի մէջ, հրապարակի վրայ, աչքերու տակ, կարծիքի եմակալ, շարժումով, Հայրենիքի համար, մրցումով, դրօշներէն այսինքն մի սկզբունքի և նպատակի համար՝ համախմբուած գործեն։ Այդ

նիւ Վարազդատեանք, մի գրայց ևս։ Մեր մարտիրոս ժողովուրդին համար չ'ենաւ ուղանէջներէ, ամենէ փեմագոյն նպատակի համար չ'ենաւ ձեր բնիկութեան է։

Միտքի ազատութիւն, սիրտի կըլծութիւն, եղբայրութիւն, կայ հոգ։

Այս երեք տարրերը, եթէ իրենց ներդաշնակութիւնը առանց խանգարելու առ ուս յարատեւն, անշուշտ ինչ կամ ժողովուրդները քիչ ժամանակի մէջ պիտի կանգնեն։ Ձէնքին դարբ պիտի անցնի, պիտի անհետի, ոյժի վրաս տահալութիւնը պիտի կորսուի քայլ առ քայլ և անոր տեղ պիտի գայ միտքի թագաւորութիւնը, այսինքն մտային ոյժը, բարոյութիւնը, մտածումը, խոհք մի խօսքով ՄիՏԲԸ։

Եւ տեւէք ինչ կրէն Վերթոր-Հիւսն, իր մի բնիկը անհնարանութիւնն մէջ։

«Ձէնքը կը տիրէ, բայց միտքը կը զբաղաւորուի։ Խորհուրդները աւելի պիտի են քան զինուորական։ Թէմիս՝ «տոկէն աւելի մեծ, մի մարդ կայ։» «այն է Սոկրատ»։ Կեսարէն՝ աւելի մի մեծ մարդ կայ։ «Վերթոր խոր»։ Նորոս՝ զէննէն ալ մեծ, մի մարդ կայ։ «Վերթոր է անի»։

Մ. Գուշար

... Խմբագիր
Հանձնէք հետեւեալն հրատարակել Ձեր պատուական Մանգումի միջոցաւ։ Թաղիս Հայկանայ լիարժեքներն հաւաքեալ ընտիր ձեռագործութիւնն յառաջիկայ փետրվար 14 շաբաթ գիշեր նոյն դպրոցին մէջ վիճակահանութեան պիտի դրուի ի ժամ 2 ՄԷ

Այս առթիւ այն երեկոյցը աւելի շքեղացնելու նպատակաւ Հոգաբարձութիւնն պատշաճ դատեց իրականութեան դատարարութեան վրայ տեսնախօսութիւն մ'ընել տալ դպրոցին աշակերտներէն միայն։ Նաեւ ընտիր գաղափար հար մը թէ Ազգային և թէ երօթական եղանակը պիտի նուազէ։

1876 փետր. 12 Ի գիմաց
Ենի-Գարու Հոգաբարձութեան
Ատենադպիր Ատենապետ
Կարապետ Մ. Նիգամեն. Մկրտիչ Աշեան
Տոմարները կը ծախուին Երեկոցայ բանկով, Թաղ, խորհրդայ սենեակը և նոյն գիշերը դպրոցին մէջ։
Տոմարակայ գինն է կէս մեծիս։

Պին սեբեղ երեւ եթմիշ պէն սենէրումի յունիս ԱՅ թարիխի իւն Պէյոզլու թիւիւք Բանկով թիւ ճիւղընտա Դուռումճու սօգաղընտա պուլուսան 20 նիւմերօ իլէ մուրադգամ 255 արշըն պիր գըթմ արտա թի բինանգօսա դօնաբնշ խոի. պու տէֆի սենէ 76 բումի փետրվար 8 ինճի կիւնիւ եանի բազար կիւնիւ հիսէտար Երեկոցայ հաղըր պուլոնտուրու հայտէ բինանգօ չէթիլ իոյ, 42 նիւմերօս ֆիլիստու եան Կարապետ աղտա չըգմըշ տըր վէ աղտա միւմայիլէ, 4 զաղանմըշ օլտուրու մոհէլի մէջ թիւրի ֆիլիստիլ տէնէ կիւնիլ իլան խաէր. իսթէք խաէն զէթմ Վալիտէ խաղընտա 34 նիւմերօլու օտաւա միւրաճաւթ իթմէլէ ըլնի իլան խաէր։

1876 Փետրվ. 9
Յօհան ֆալիպպան

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԵԹԱ
ԿՈՐԱՊԵՏ Յ՝ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Գալաթատա Բէնէճէլիյէ-բազարընտա
Նօ. 41 Իսթի խաղընտա

